

Будз О. О.

*аспірант кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва
Національного університету «Львівська політехніка»*

Budz O. O.

*Postgraduate Student of Management
and International Entrepreneurship Department
Lviv Polytechnic National University*

ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА МИТНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

FACTORS OF ENTERPRISES' CUSTOMS SERVICING IN TERMS OF UKRAINE'S EUROPEAN INTEGRATION

Анотація. У статті обґрунтовано актуальність врахування чинників, що виникають на різних рівнях формування системи митного обслуговування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в умовах європейської інтеграції. Ідентифіковано та охарактеризовано вплив ключових чинників на митне обслуговування підприємств за полірівневим підходом.

Ключові слова: чинники, митне обслуговування, митні органи, митні посередники, некомерційні організації, суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності.

Вступ та постановка проблеми. Митне обслуговування є визначальним чинником під час ведення зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Адже від якості митного обслуговування на різних рівнях (державних та місцевих органів влади, митних посередників, некомерційних організацій, суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності тощо) залежать безперервність та ефективність зовнішньоекономічних операцій. Неefективне митне обслуговування на будь-якому рівні спричиняє насамперед необґрунтовані додаткові фінансові витрати та затрати часу підприємства, що зумовлюють ризик несвочасного виконання умов контракту, зниження репутації суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності в зарубіжному діловому колі тощо. Як відзначають експерти та практики бізнесу, сьогодні причин низького рівня ефективності реалізації операцій з митного обслуговування на різних рівнях досить багато, що зумовлено дією широкого спектру чинників у цій сфері. Таким чином, для забезпечення ефективності митного обслуговування підприємств на різних рівнях, вирішення наявних проблем та попередження загроз важливим завданням є ідентифікація та розкриття особливостей впливу пріоритетних чинників у цій сфері. Особливої актуальності вказана проблематика набуває в сучасних умовах європейської інтеграції України, що має супроводжуватись активізуванням зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання на засадах ефективного та гармонізованого з міжнародними стандартами митного обслуговування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика визначення, аналізування та оцінювання чинників впливу є досить поширеною серед науковців під час дослідження різноманітних економічних процесів, явищ, об'єктів тощо. Така увага є цілком виправданою, адже саме чинники визначають характеристики, параметри, формати, особливості функціонування певного об'єкта, явища чи перебіг певного процесу. Під впливом чинників формується стан об'єкта, явища чи процесу на конкретний момент або період часу.

Відповідно до Тлумачного словника української мови чинник є умовою, рушійною силою, причиною будь-якого процесу, що визначає його характер або одну з основних

рис; фактор [1]. З наведеного визначення можемо дійти висновку, що чинники митного обслуговування підприємств є рушійними силами, що визначають особливості, параметри, форми, результати його здійснення суб'єктами різних рівнів (центральною та територіальними органами влади, митними посередниками, некомерційними організаціями, суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності).

На підставі огляду спеціалізованої літератури [2–6] можна окреслити наявні проблемні аспекти у досліджуваній сфері:

1) сьогодні практично немає матеріалів, які б розкривали вичерпний перелік факторів впливу на митне обслуговування підприємств;

2) наявні в літературних джерелах [2–6] переліки та типології факторів здебільшого стосуються конкретних об'єктів, явищ чи процесів у митній сфері, однак не розкривають безпосередньо факторів впливу на митне обслуговування підприємств;

3) наявні переліки та типології факторів у митній сфері характеризуються певною незавершеністю, необґрунтованістю та дискусійністю.

Мета роботи. З огляду на вищенаведені результати аналізування літературних джерел встановлено необхідність розробки вичерпного переліку факторів, що визначають митне обслуговування підприємств, а також розкриття особливостей їхнього впливу у цій сфері на сучасному етапі.

Результати дослідження. Як зазначалось вище, митне обслуговування підприємств є полісуб'єктним процесом, що реалізується суб'єктами різних рівнів у взаємодії (державними та місцевими органами влади, митними посередниками, спеціалізованими некомерційними організаціями, безпосередньо суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності). Це зумовлює виникнення чинників, що визначають митне обслуговування підприємницьких структур, на всіх вказаних рівнях. Нижче розглянемо ключові чинники у сфері митного обслуговування підприємств та розкриємо сучасні особливості їхнього впливу.

Насамперед ідентифікуємо чинники, що виникають на рівні державних та місцевих митних органів [2–9].

1) Особливості побудови та функціонування системи управління у митних органах. Вплив цього чинника на митне обслуговування підприємств визначається ефективністю реалізації функцій планування, організування, контролювання, регулювання операцій з митного обслуговування та мотивування суб'єктів цієї сфери, а також дієвістю розроблених методів управління, оптимальністю управлінських рішень з вирішення проблем чи розвитку митного обслуговування. Зокрема, йдеться про якість підготовки стратегічних і тактичних планів щодо реалізації заходів з митного обслуговування, відповідність їх міжнародним стандартам.

2) Рівень кадрового забезпечення митних органів. Цей чинник є комплексним та відображає рівень професійного, соціально-культурного та морального розвитку працівників митних органів, тобто характеризує їхні професійні та особистісні якості. Від рівня кадрового забезпечення митних органів прямо залежить якість митного обслуговування підприємств, адже саме працівники в митних органах визначають та реалізують операції з митного обслуговування.

3) Рівень програмно-технічного забезпечення митних органів. Дія чинника відображається достатністю, прогресивністю, відповідністю чинним вітчизняним та міжнародним нормам і стандартам різноманітних програмних продуктів та техніки, що є у власності митних органів та використовуються їхніми працівниками під час митного обслуговування підприємств. Очевидним є той факт, що низький рівень програмно-технічного забезпечення митних органів досить несприятливо впливатиме на якість надання митних послуг, зумовлюючи затримки чи помилки в митному обслуговуванні суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

4) Рівень інфраструктурного забезпечення митних органів. Вплив цього чинника на якість митного обслуговування підприємств визначається достатністю та ефективністю функціонування об'єктів митної інфраструктури. Зокрема, йдеться про такі об'єкти митної інфраструктури, як постійна та тимчасова зони митного контролю, митні склади та склади тимчасового зберігання відкритого і закритого типу, магазини безмитної торгівлі, підприємства сфери обслуговування, центральні сортувальні станції, місця міжнародного поштового обміну, місця доставки, шляхи сполучення.

5) Рівень фінансового забезпечення митних органів. Дія вказаного чинника обумовлюється достатністю та раціональністю розподілу фінансових ресурсів із державного бюджету для належного забезпечення потреб митного обслуговування підприємств. Йдеться про адекватне виділення та розподіл коштів на оплату праці та забезпечення потреб персоналу митних органів, придбання та оновлення програмних і технічних засобів митного профілю, розвиток об'єктів митної інфраструктури тощо.

6) Рівень інформаційно-комунікаційного забезпечення митних органів. Вплив чинника визначається повнотою, достовірністю, своєчасністю та релевантністю інформації, якою володіють митні органи для надання митних послуг суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності, а також ефективністю внутрішнього та зовнішнього комунікування.

7) Рівень розвитку нормативно-правової бази, що регулює митне обслуговування підприємств. Дія вказаного чинника обумовлюється рівнем уніфікованості різних нормативно-правових документів, що регламентують реалізацію операцій з митного обслуговування підприємств, їхньої гармонізованості з міжнародним законодавством, всеосяжності стосовно регулювання усіх митних процедур та забезпечення правомірності їхнього здійснення на усіх рівнях, а також раціональності щодо досягнення оптимальних шляхів і форм митного обслуговування тощо.

8) Рівень розвитку використовуваних інструментів, технологій, систем, інститутів митного обслуговування підприємств. Вплив цього чинника визначається рівнем оптимальності, прогресивності, автоматизованості, відповідності кращій міжнародній практиці, ефективності засобів, які застосовуються працівниками митних органів під час надання суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності митних послуг. Так, використання високоякісних, новітніх, гармонізованих з міжнародними стандартами інструментів, технологій, систем, інститутів у цій сфері забезпечуватиме оперативне безперерійне та ефективне митне обслуговування підприємств.

9) Рівень міжнародної співпраці митних органів. Дія зазначеного чинника на митне обслуговування підприємств характеризується частотою та продуктивністю участі вітчизняних митних органів у взаємодії з митними органами зарубіжних держав. Йдеться про налагодження ефективної тривалої співпраці органів влади України з представниками іноземних митних органів на засадах обміну досвідом з митного обслуговування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, обговорення та вирішення проблемних питань у митній сфері, набуття практичних навиків щодо використання певних засобів для надання митних послуг чи реалізації операцій з митного обслуговування тощо.

Оскільки митне обслуговування підприємств є полісуб'єктним процесом та ґрунтується на взаємодії різних учасників, то логічно, що чинники впливу на цю сферу виникатимуть не лише на рівні митних органів, але й на рівні інших суб'єктів митного обслуговування. Таким чином, слід ідентифікувати ключові аспекти роботи цих суб'єктів, котрі матимуть визначальний вплив на ефективність митного обслуговування.

10) Особливості митного обслуговування підприємств митними посередниками. Вплив цього чинника на митне обслуговування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності визначається насамперед рівнем кадрового, програмно-технічного, матеріального, інформаційного забезпечення митних посередників, особливостями їхньої співпраці з митними органами, а також іншими установами, службами, організаціями для забезпечення надання митних послуг, історією роботи та репутацією на ринку митних послуг тощо.

11) Особливості митного обслуговування підприємств некомерційними організаціями (торгово-промисловими палатами, громадськими об'єднаннями тощо). Слід зазначити, що лівова частка митних послуг цих організацій полягає у наданні інформаційно-консультаційних послуг суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності щодо проходження процедур митного оформлення товарів чи транспортних засобів комерційного призначення. Таким чином, вплив цього чинника на митне обслуговування підприємств обумовлюється насамперед рівнем кадрового та інформаційного забезпечення таких організацій (зокрема, рівнем їхньої обізнаності у вітчизняній та кращих міжнародних практиках митного обслуговування підприємств, а також щодо всіх змін у цій сфері); особливостями інформаційно-роз'яснювальної та консультаційної роботи з представниками бізнесу щодо проходження процедур митного оформлення товарів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності; особливостями їхньої співпраці з митними органами (зокрема, рівнем участі у розробці та удосконаленні митного законодавства, кадровій політиці, контролю за роботою митних органів тощо), а також іншими установами, службами, організаціями для забезпечення надання митних послуг підприємницьким структурам тощо.

12) Особливості митного самообслуговування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Вплив цього чинника обґрунтовується розміром підприємства, обсягами зовніш-

ньюекономічної діяльності, особливостями побудови організаційної структури управління, рівнем кадрового, програмно-технічного, майнового, інформаційного забезпечення, рівнем досвіду в митному самообслуговуванні, участю у некомерційних організаціях митної специфіки тощо.

Оскільки митне обслуговування підприємств є відкритим процесом, то цілком закономірно, що на його перебіг впливатиме низка чинників зовнішнього середовища по відношенню до середовищ суб'єктів митного обслуговування.

13) Економічний стан країни. Дія чинника на митне обслуговування підприємств визначається загальним рівнем розвитку економіки в державі, що обумовлює рівень фінансового забезпечення потреб митних органів для налагодження процесу надання митних послуг суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності.

14) Військово-політичний стан в країні. Вплив зазначеного чинника обґрунтовується наявністю та рівнем військових конфліктів держави із сусідніми країнами, особливостями державної політики щодо вирішення зовнішніх конфліктних ситуацій тощо. Йдеться про те, що в умовах існування військово-політичного конфлікту із сусідньою державою виникає переорієнтація зовнішньої торгівлі країни на ринки інших держав, що спричинює необхідність розвитку митного обслуговування на відповідних прикордонних територіях у зв'язку зі зростанням навантаження. Таким чином, виникає необхідність удосконалення роботи наявних митних постів та пунктів пропуску або створення нових об'єктів.

15) Географічно-територіальне розташування країни. Дія вказаного чинника визначається територіальними особливостями розташування країни на географічній карті світу, кількістю країн-сусідів, протяжністю сухопутних та морських кордонів, кількістю та протяжністю міжнародних транспортних коридорів тощо. Слід зазначити, що Україна межує із сімома державами, при цьому володіє величезною протяжністю сухопутного кордону, що складає 6 993 км. Це, відповідно, зумовлює необхідність налагодження та організування потужної, інтенсивної, оперативної та ефективної роботи з митного обслуговування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Варто також згадати, що через територію України проходять 4 з 10 міжнародні транспортні коридори, що з огляду на їхню специфіку зумовлює чимале навантаження на автомобільні та залізничні пункти пропуску та вимагає, відповідно, організації належного митного обслуговування [9].

16) Зовнішня торгівля країни. Вплив цього чинника обумовлюється динамікою, географічною та товарною структурою зовнішньої торгівлі держави, що, відповідно, визначає рівень навантаження на митні пости і пункти пропуску, а також особливості митного обслуговування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності залежно від товарного асортименту торговельних операцій. Варто зазначити, що, незважаючи на втрату Росії як крупного торговельного партнера, динаміка зовнішньоекономічної

діяльності вітчизняних підприємств є зростаючою, що засвідчує необхідність налагодження інтенсивного, оперативного та ефективного митного обслуговування цих суб'єктів господарювання.

17) Міжнародне співробітництво країни. Дія чинника обґрунтовується участю держави в різноманітних міжнародних об'єднаннях та організаціях, приєднанням до міжнародних документів, підписанням міжнародних угод, що прямо визначає особливості надання певних митних послуг підприємствам або зумовлює необхідність розвитку системи митного обслуговування в умовах активізації зовнішньої торгівлі.

18) Державна митна політика. Вплив цього чинника зумовлюється особливостями державної політики у сфері митного обслуговування підприємств, зокрема визначенням центрального органу влади у митній сфері, встановленням та спрямуванням державного фінансування на митні потреби. Як зазначалось вище, сьогодні механізм державного фінансування митної сфери є недостатньо якісним, що зумовлено низьким рівнем мотивування працівників митних органів, неефективним механізмом розподілу митних платежів на потреби митного обслуговування підприємств тощо.

19) Соціально-культурний стан в країні. Дія чинника обґрунтовується рівнем соціального добробуту населення та культури нації в державі. Зокрема, соціальна та культурна складові цього чинника визначають корупційну схильність громадян країни давати та отримувати хабарі, зокрема під час митного обслуговування підприємств. Адаже в умовах низького рівня доходів суспільства виникає зацікавленість в одержанні хабара за надані митні послуги. Культурний рівень громадян теж визначає їхню схильність до одержання та давання хабарів, зокрема під час митного обслуговування підприємств.

Висновки. Європейська інтеграція України повинна супроводжуватись динамічним розвитком зовнішньоекономічної діяльності підприємницьких структур. Ключову роль у забезпеченні ефективності та безперебійності зовнішньої торгівлі відіграє митне обслуговування підприємств, що реалізовується різними суб'єктами у взаємодії. На жаль, на сучасному етапі у митному обслуговуванні підприємств існують чимало проблем. Для вирішення наявних проблемних моментів та попередження загроз у цій сфері важливими завданнями є своєчасна ідентифікація пріоритетних чинників та врахування їхнього впливу. Чинники митного обслуговування підприємств є рушійними силами, що визначають особливості, параметри, форми, результати його здійснення суб'єктами різних рівнів. При цьому встановлено, що такі чинники можуть виникати на рівні центрального та територіальних органів влади, митних посередників, некомерційних організацій, суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Перспективами подальших досліджень є розвиток інструментарію управління митним обслуговуванням.

Список використаних джерел:

1. Тлумачний словник української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eslovnyk.com>.
2. Блиничкина Н.Ю. Факторы, влияющие на таможенную политику в условиях глобализации / Н.Ю. Блиничкина, Ф.К. Маруфов // Вестник Таджикского государственного университета права, бизнеса и политики. Серия общественных наук. – 2017. – № 1. – С. 43–50.
3. Григор'єв О.Ю. Чинники впливу на організування взаємодії в системі «підприємство – митні організації» / О.Ю. Григор'єв // Проблеми управління зовнішньоекономічною та митною діяльністю в умовах європейської інтеграції України : тези доповідей II Міжнародного науково-практичного симпозиуму (м. Львів, 24 квітня 2015 р.). – Львів, 2015. – С. 11.
4. Рудніченко Є.М. Класифікація ризиків у митній справі / Є.М. Рудніченко, І.В. Несторишен // Митна безпека. – 2012. – № 1–2. – С. 13–19.
5. Тодошук А.В. Управління митними ризиками у діяльності машинобудівних підприємств : дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами» / А.В. Тодошук. – Львів, 2015. – 204 с.

6. Управление таможенным делом : [учебное пособие] / [В.В. Макрусев, В.А. Черных, В.Т. Тимофеев и др.] ; под общ. ред. В.В. Макрусева, В.А. Черных. – СПб. : Троицкий мост, 2012. – 448 с.
7. Кузьмін О.Є. Теоретичні та прикладні засади менеджменту : [навчальний посібник] / О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник. – 2-ге вид. доп. і перероб. – Львів : Інтелект-Захід, 2003. – 352 с.
8. Реформування митної політики України в умовах європейської інтеграції / [О.Є. Кузьмін, А.В. Тодошук, О.Г. Мельник] // Актуальні проблеми економіки. – 2016. – № 11 (185). – С. 53–60.
9. Макаренко А.В. Митна реформа: пошук оптимальної концепції / А.В. Макаренко // LEX PORTUS. – 2017. – № 2 (4). – С. 21–36.

Аннотация. В статье обоснована актуальность учета факторов, возникающих на разных уровнях формирования системы таможенного обслуживания субъектов внешнеэкономической деятельности в условиях европейской интеграции. Идентифицировано и охарактеризовано влияние ключевых факторов на таможенное обслуживание предприятий по полиуровневому подходу.

Ключевые слова: факторы, таможенное обслуживание, таможенные органы, таможенные посредники, некоммерческие организации, субъекты внешнеэкономической деятельности.

Summary. The article substantiates the actuality of taking into account the factors that arise at different levels during the development of the system of customs servicing of subjects of foreign economic activity in terms of European integration. The influence of key factors on the customs servicing of enterprises by the multi-level approach has been identified and characterized.

Key words: factors, customs servicing, customs bodies, customs intermediaries, non-profit organizations, subjects of foreign economic activity.

УДК 355.23:37.035.7

Бучинська Т. В.

*викладач кафедри міжнародних економічних відносин
Тернопільського національного економічного університету*

Buchynska T. V.

*Lecturer of International Economic Relations Department,
Ternopil National Economic University*

УНІВЕРСАЛЬНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА

UNIVERSAL HUMAN COMPETENCIES IN THE CONDITIONS OF INCLUSIVE DEVELOPMENT OF THE WORLD ECONOMY

Анотація. У статті висвітлено актуальну проблему формування універсальних компетентностей людини в умовах інклюзивного розвитку світового господарства. Автором запропоновано визначення універсальних компетентностей як структурованого комплексу якостей особистості, що забезпечують ефективне вирішення проблем у різних сферах життя, пов'язаних з власним соціальним статусом і добробутом, а також є запорукою успіху її професійної діяльності. Визначено основні складові універсальних компетентностей людини, що містять аналітичні, комунікативні, прогностичні та інші розумові процеси, вимагають значного інтелектуального розвитку, дають змогу найбільш ефективно здійснювати діяльність і забезпечують процес професійного розвитку та саморозвитку особистості.

Ключові слова: компетентність, професійна компетентність, ділові якості, м'які навички, функціональна грамотність, універсальні компетентності.

Вступ та постановка проблеми. Глобальні зміни в умовах інклюзивного розвитку світового господарства, зокрема у сфері зайнятості, які знаходять свої відображення в аналітичних висновках провідних HR-агенцій усього світу, свідчать про ймовірне зникнення близько 66% традиційних професій упродовж найближчих років. Велику кількість людей, які сьогодні працюють, замінять технології, машини, які упродовж останнього часу набувають стрімкого поширення. Це означає, що для успішної

діяльності лише вузькопрофесійних характеристик стає недостатньо. Сучасна економіка ставить абсолютно нові вимоги власне не до виконання поставлених цілей, а до того, як виконуються завдання, як вирішуються проблеми, як швидко орієнтується та адаптується людина до мінливих умов сьогодення. Вона повинна володіти цілим спектром особистих, психофізіологічних, морально-естетичних, емоційних, вольових якостей, необхідних для успішного розвитку власного потенціалу, усвідомлювати розуміння